

Ομιλία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Ευριπίδη Στυλιανίδη στην Εκδήλωση-Δεξίωση προς τιμήν του Προέδρου του Πανεπιστημίου Yale, Dr. Richard Levin

Κυρίες και κύριοι,

Επιτρέψτε μου να καλωσορίσω στην χώρα μας τον Πρόεδρο ενός από τα πιο σημαντικά Πανεπιστήμια του κόσμου του Πανεπιστημίου του Yale, Dr. Richard Levin, ο οποίος τις τελευταίες μέρες με τις δημόσιες τοποθετήσεις του έκανε ιδιαίτερως θετική αίσθηση στην συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινής γνώμης, όσον αφορά τις απόψεις του για το ρόλο ενός σύγχρονου πανεπιστημίου μέσα σε ένα νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.

Είναι αλήθεια ότι ο Dr. Levin εκπροσωπεί ένα σύστημα, μια χώρα και ένα εκπαιδευτικό πολιτισμό ο οποίος μετεξέλιξε, συντήρησε και συνεχίζει να αναδεικνύει σημαντικά στοιχεία του δικού μας κλασικού πολιτισμού με αναφορές σε αρχές, αξίες και αντιλήψεις που πρώτοι αποτύπωσαν οι αρχαίοι Έλληνες, όπως η ελευθερία, η δημοκρατία, ο ανθρωποκεντρισμός, η θετική σκέψη.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της νέας πραγματικότητας είναι ότι η εποχή της εμπειρίας αντικαθιστάται από την εποχή της γνώσης, η οποία σταδιακά παραδίδει τη σκυτάλη στην εποχή της πληροφόρησης. Οι παραστάσεις γύρω μας αλλάζουν με ραγδαίους ρυθμούς. Η ταχύτητα είναι παράμετρος που επηρεάζει καθοριστικά την επιτυχία. Το σύγχρονο πανεπιστήμιο μετεξελίσσεται α. σε εργαστήριο ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ ατόμων ή ομάδων επιστημόνων από μία ή περισσότερες χώρες, β. σε κέντρο συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών και γ. σε κύτταρο παραγωγής και προαγωγής γνώσεων.

Ο στόχος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περιορίζεται στην παροχή εφοδίων και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των νέων ανθρώπων προκειμένου να τους διευκολύνει να ενταχθούν γρήγορα στην αγορά εργασίας βελτιώνοντας την ποιότητα της ζωής τους. Ο στόχος αυτός είναι πολύ σημαντικός για ένα νέο άνθρωπο και για την οικογένειά του που επενδύει σε αυτόν.

Διερωτώμαι όμως αν μπορεί να είναι επαρκής και απόλυτος στόχος ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Συγκεντρώνουν την προσοχή μου μερικά τραγικά παραδείγματα από την σύγχρονη επικαιρότητα.

Προβληματίζομαι ποιοι δάσκαλοι και ποια πανεπιστήμια ήταν αυτά που εκπαίδευσαν τους τρομοκράτες των Διδύμων Πύργων στη Νέα Υόρκη, τους εγκληματίες του Λονδίνου και της Μαδρίτης. Τι δεν πήγε καλά στο εκπαιδευτικό μας σύστημα που παρήγαγε ικανούς μορφωμένους πολίτες χωρίς όμως σεβασμό στις βασικές αρχές της δημοκρατίας, στις αξίες της ελευθερίας και της ανθρωποκεντρικής κοινωνίας. Ποιοι ήταν αυτοί οι «ικανοί» πολίτες που διακύβευσαν την παγκόσμια ειρήνη, πλήγωσαν στον πυρήνα της τη δημοκρατία, αφαίρεσαν την ανθρώπινη ζωή και υπονόμισαν την ελευθερία.

Καταλήγω στο συμπέρασμα ότι ένα εκπαιδευτικό σύστημα και ένα πανεπιστήμιο για να είναι πλήρες δεν αρκεί να αποσκοπεί μόνο στη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας αλλά στην παροχή ολοκληρωμένης παιδείας. Δηλαδή, στη μεταλαμπάδευση ενός κώδικα αρχών και αξιών που αποτελούν το σκληρό πυρήνα του πολιτισμού μας και συμβάλλουν στο να παράγονται όχι μόνο ικανοί πολίτες αλλά «καλοί καγαθοί» πολίτες όπως έλεγαν οι αρχαίοι Έλληνες, χρήσιμοι για το κοινωνικό σύνολο, για την πατρίδα τους, για την ανθρωπότητα.

Αυτή είναι η βάση της φιλοσοφίας μας και σε αυτή εδράζεται η οποιαδήποτε μεταρρυθμιστική μας προσπάθεια που εκδηλώθηκε ή εκδηλώνεται στην Πρωτοβάθμια, τη Δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η μεταρρυθμιστική μας πολιτική προσδιορίζεται εκ των πραγμάτων από 3 βασικά κείμενα: 1. Τη Συμφωνία της Μπολόνια για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης, 2. τη διαδικασία της Λισσαβόνα για τη σύνδεση του Πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας και 3. το ελληνικό Σύνταγμα.

Οι μεταρρυθμίσεις μας σε σχέση με τα δύο πρώτα έχουν ήδη ξεκινήσει:

· Η αξιολόγηση στα ΑΕΙ έχει θεσμοθετηθεί και ήδη πάνω από 125 Τμήματα άρχισαν τις σχετικές διαδικασίες σε συνεργασία με την Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.Δ.Ι.Π.).

Με απόφασή μας συνδέσαμε την χρηματοδότηση των Μεταπτυχιακών στα πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας από κρατικούς και ευρωπαϊκούς πόρους με την πορεία της αξιολόγησής τους, κινητροδοτώντας

έτσι την προσπάθεια. Η αυτονομία των ΑΕΙ γίνεται πράξη, ο έλεγχος νομιμότητας για τις κρίσεις και τις εξελίξεις των καθηγητών ανήκει πλέον κατ' αρμοδιότητα στα ιδρύματα και όχι στο Υπουργείο.

- Η ελεύθερη επιλογή συγγράμματος που καταργεί ουσιαστικά το μονοπώλιο του ενός βιβλίου είναι πραγματικότητα. Ο νέος εσωτερικός κανονισμός σε λίγες μέρες δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και θέτει τα ιδρύματα ενώπιον της ευθύνης τους.

Διατίθενται πια τα θεσμικά εργαλεία στις διοικήσεις των πανεπιστημίων για να μπορεί να προστατευθεί η ομαλή ακαδημαϊκή λειτουργία, οι δημοκρατικές διαδικασίες και η ελευθερία έκφρασης από ακραία μικροσύνολα που συχνά με τις συμπεριφορές τους δυναμιτίζουν όχι μόνο την ποιότητα αλλά και την ίδια την ύπαρξη του ελληνικού πανεπιστημίου. Η κυβέρνηση ανέλαβε την ευθύνη της και επωμιζόμενη το πολιτικό κόστος νομοθέτησε. Τώρα οφείλουν να αναλάβουν τις ευθύνες τους και όλοι οι άλλοι. Οι διοικήσεις των ιδρυμάτων, η εκπαιδευτική κοινότητα, οι παρατάξεις, το φοιτητικό κίνημα.

- Τέλος, προετοιμάστηκε το μοντέλο τετραετούς οικονομικού προγραμματισμού που θα συμβάλλει στον αποτελεσματικότερο συντονισμό πολιτείας και πανεπιστημίων καθώς και στον στρατηγικό σχεδιασμό μιας πιο διαφανούς, πιο αποτελεσματικής και πιο ανταποδοτικής οικονομικής διαχείρισης.

Βεβαίως, είναι στόχος μας η αύξηση των δαπανών για την παιδεία. Δεν πρέπει να λησμονούμε όμως ότι οι δαπάνες για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα αντιπροσωπεύουν το 1,3% του ΑΕΠ και έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια κατά 30 % για τα πανεπιστήμια και κατά 52,5% για τα ΤΕΙ. Άρα τα προβλήματα σε αρκετές περιπτώσεις δεν είναι μόνο ζήτημα δαπάνης αλλά και διαφανούς και αποτελεσματικής διαχείρισης από τα ίδια τα ιδρύματα.

- Νόμος του κράτους έγινε πρόσφατα το σχέδιο για την Έρευνα και την Τεχνολογία που καθιστά τα ΑΕΙ πρωταγωνιστές στην χάραξη εθνικής στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία και διασφαλίζει σε αυτά πρόσθετους πόρους από την αγορά.

- Επίσης, σε λίγες μέρες καταθέτουμε το νέο νόμο για τα μεταπτυχιακά που συμβάλλει στην εναρμόνιση των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ και στην σύνδεσή τους με την αγορά εργασίας, θεσμοθετώντας τη θέσπιση διδάκτρων για όποιο πανεπιστήμιο το επιθυμεί.

- Παράλληλα, μειώνουμε τους εισακτέους στα πανεπιστήμια των μεγάλων αστικών κέντρων από φέτος και αυξάνουμε τον αριθμό στα περιφερειακά πανεπιστήμια καθώς και την αναλογία διδασκόντων και διδασκομένων προσφέροντας ήδη 2.000 θέσεις νέων μελών ΔΕΠ στα πανεπιστήμια για την περίοδο 2004-2008 και 800 για τα ΤΕΙ.

Ο πληθωρισμός των πανεπιστημιακών τμημάτων και η άστοχη δημιουργία τους για λαϊκίστικους στόχους σε κάθε νομό της χώρας, χωρίς μια συνεκτική λογική με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και την χωρίς για πολλά χρόνια παράλληλη κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων συνέβαλε επί μακρών στην υποβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου και στην αύξηση της ανεργίας και της ετεροαπασχόλησης. Η λογική αλλάζει, οι στρεβλώσεις διορθώνονται και οι ανάγκες της αγοράς εργασίας λειτουργούν ως οδηγός για τις αποφάσεις μας.

Κυρίες και κύριοι,

Όσες μεταβολές και αν γίνουν στο υφιστάμενο σύστημα δεν είναι αρκετές για να ανατρέψουν την προβληματική κατάσταση του ελληνικού δημοσίου πανεπιστημίου. Χρειάζεται ένα σοκ και αυτό δεν μπορεί να είναι άλλο από την αναθεώρηση του άρθρου 16 του συντάγματος ώστε να σπάσει το κρατικό μονοπώλιο και να μπορεί στην Ελλάδα να λειτουργήσει ελεύθερα και το μη κρατικό, μη κερδοσκοπικό ΑΕΙ.

Μια τέτοια εξέλιξη, λόγω άμιλλας ή ανταγωνισμού: 1. Θα απελευθέρωνε το υγιές και ποιοτικό ανθρώπινο δυναμικό του δημοσίου πανεπιστημίου. 2. Θα επέτρεπε σε σημαντικά ελληνικά και ξένα κεφάλαια να επενδύσουν στο χώρο της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα. 3. Θα άνοιγε την πόρτα της επιστροφής σε χιλιάδες διακεκριμένους Έλληνες και ξένους επιστήμονες του εξωτερικού που με τον ερχομό και την τεχνογνωσία τους θα έδιναν μια νέα ώθηση όχι μόνο στην εκπαίδευση αλλά και την έρευνα και την ελληνική οικονομία. Μια τέτοιου είδους απελευθέρωση θα έβγαζε οριστικά στο περιθώριο τις δυνάμεις της αδράνειας, που παρότι μειοψηφούν συνεχίζουν να κρατούν καθηλωμένη την ελληνική εκπαίδευση σε ιδεοληψίες του παρελθόντος, σε ακραίες μειοψηφίες και σε βολεμένα κατεστημένα που φοβούνται μήπως και αποκαλυφθεί η επιστημονική τους γύμνια.

Η αναθεώρηση του συντάγματος είναι η σημαντικότερή μας ευκαιρία, με πολιτική συνεργασία και ευρεία κοινωνική συναίνεση να προχωρήσουμε στις απαιτούμενες αλλαγές και μεταρρυθμίσεις. Όποιες πανεπιστημιακές ηγεσίες προτιμήσουν την σιωπή φοβούμενες αντιδράσεις, υπονομεύουν το ρόλο και την προοπτική των ιδρυμάτων τους. Όποιες πολιτικές ηγεσίες επιδεικνύοντας ατολμία δραπετεύουν από την αναθεωρητική διαδικασία υποτάσσοντας το εθνικό συμφέρον στην εσωκομματική τους ισορροπία, αναλαμβάνουν βαριά ευθύνη ενώπιον της γενιάς που έρχεται.

Η Ελλάδα έχει δύο συγκριτικά πλεονεκτήματα στον διεθνή ανταγωνισμό, τον πολιτισμό της και την

παιδεία της. Μία έξυπνη και εμπνευσμένη εθνική στρατηγική μπορεί να στοχεύσει μόνο στο να καταστεί η χώρα μας σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης αλλά και του κόσμου γενικότερα. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν η αυτονομία των δημόσιων ΑΕΙ συνδυαστεί με την αντίστοιχη ανάληψη ευθύνης από τις ηγεσίες τους. Εάν η κινητικότητα των δημοσίων ΑΕΙ θεσμοθετηθεί με την παράλληλη λειτουργία των μη κρατικών και μη κερδοσκοπικών πανεπιστημίων και τέλος, εάν η εξωστρέφεια της οικονομίας μας συνδυαστεί και με την εξωστρέφεια της ελληνικής Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δεν επιτρέπεται σε μία χώρα και έναν πολιτισμό που σήμερα διαθέτει πάνω από 3.000 ομογενείς καθηγητές στα καλύτερα πανεπιστήμια των ΗΠΑ και πάνω από 15.000 στα πανεπιστήμια της Ευρωπαϊκής Ένωσης να τους κλείνει την πόρτα, να απομονώνεται και να εθελοτυφλεί. Η Ελλάδα έχει δυνάμεις που ξεπερνούν τα σύνορά της, ανταποκρίνονται στην ιστορία της και εκπροσωπούν πραγματικά στο εθνικό αλλά και στο διεθνές πεδίο το μέγεθος ενός διαχρονικού πολιτισμού, που δεν είναι μουσειακό έκθεμα, αλλά είναι ζωντανός, δυναμικός και έχει να προσφέρει πολλά ακόμα στην πατρίδα μας αλλά και στην ανθρωπότητα. Έχουμε χρέος τις δυνάμεις αυτές να τις κινητοποιήσουμε, να τις εμπνεύσουμε και να τις αξιοποιήσουμε γιατί το οφείλουμε στα παιδιά μας. Ευχαριστώ πολύ.